

УДК 378:37:37.013.42

Л.Ю. Петрухан-Щербакова, викладач
Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка

ПОНЯТТЯ "ЕФЕКТИВНОСТІ" В СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ У СПАДЩИНІ МЕРІ ЕЛЕН РІЧМОНД (ЧАСТИНА I)

В статті проводиться аналіз існуючих підходів до розуміння поняття "ефективність соціальної роботи", досліджено зв'язок між поняттями "ефект", "ефективність", "результативність"; відображено певне узагальнення існуючої класифікації критеріїв оцінки ефективності соціальної роботи і реалізації соціальної політики, що в свою чергу дозволить дослідити теорію і практику соціальної роботи у спадщині Мері Елен Річмонд.

Ключові слова: соціальна робота, ефективність соціальної роботи, критерії оцінки, Мері Елен Річмонд.

Вступ. Сучасне українське суспільство звертає свою увагу на категорію ефективності в різних напрямках діяльності людини та функціонування держави. Починаючи від особистості завершуючи глобальними сферами реалізації державної політики фахівці шукають можливості виміряти якісні і кількісні показники, які б підтверджували або спростовували обраний курс чи необхідність будь якого виду діяльності. Соціальна робота як інструмент соціальної політики не є виключенням. А поняття "ефект", "ефективність" та "результат" є важливими в реалізації технологій та методів роботи із різними категоріями клієнтів. Крім того, в Україні відбувається трансформація соціальної сфери: імплементується міжнародний досвід соціальної роботи (наприклад, професія "молодіжний працівник", що впроваджується за державною Програмою "Молодіжний працівник" [6]; проведення АТО породжує нову систему співпраці та допомоги різним групам клієнтів; зміни і реформи соціальної політики в державі вимагають вирішення нових викликів, що загрожують призвести до соціального вибуху і т.п.

На основі вище вказаного **метою статті** є дослідження різних підходів до визначення поняття "ефективність" в науковій літературі та розуміння ефективності в соціальній роботі у спадщині Мері Елен Річмонд.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. В науковій літературі поняття "ефект", "ефективність" та "результат" розкривають відповідно до напрямів і сфер людської діяльності. Проблемою розуміння ефективності соціальної роботи в різний період займались О. Безпалько, І. Зверева, Л. Топчій, Є. Холостова,

Г. Червякова; серед зарубіжних експертів найбільш відомі прізвища К. Вуд, Дж. Фішер, та інші.

В Загальному розумінні А. Гупало в своїй статті "Визначення змісту понять: "ефект", "ефективність" та "результативність" систематизовано і широко розкриває зміст понять в теорії і підходах різних авторів. Для нас найбільш цікавим є те, що автор вказує на тісний зв'язок між терміном "ефект" з поняттям "ефективності", при цьому чітко розрізняючи їх. Тому "ефект" визначається "як безпосередньо досягнутий або отриманий результат від здійснення певного виду діяльності, процесу, явища або будь-якої іншої взаємодії взагалі (може бути позитивним або негативним)", а ефективність – "це показник співвідношення ефекту та витрат на його виконання, що показує певний результат діяльності підприємства". Або, на нашу думку, будь-якої іншої організації чи структури. Поняття "результативність" розглядається як "дєвiсть, плiднiсть виконання робiт при чiтко визначених цiлях та планах" [1].

Звернувшись до визначення понять "ефект", "ефективність" та "результативність" суто в сфері соціальної роботи нами були досліджені наступні описи. Для зручності нами було розміщено прізвища авторів у алфавітному порядку.

Таблиця 1. Визначення поняття "ефективність" різними авторами

Автор	Поняття
Агарков О., Арабаджиев Д., Єрохіна Т., Кузьмін В., Мещан І., Попович В.	Ефективність – суть ступеня реалізації мети. Кінцевим виразом цієї мірою служить результат: він співпадає з метою більшою чи меншою мірою. Ефективність в найбільш загальному вигляді розглядається як відношення отриманих результатів до раніше висунутих цілей. Таким чином, вона фіксує ступінь відповідності того, чого передбачалося досягти [14]
Анісімова С.	Ефективність – забезпечення соціально прийнятного рівня життя, попередження виникнення соціально-іждивенчества працездатного населення [7, с. 97]
Бех В., Лукашевич М., Туленков М.	Ефективність повсякденної роботи соціальних служб на основі ефективного управління конкретними технологічними процесами надання соціальної допомоги, реабілітації, супроводу, профілактики чи обслуговування клієнтів/пацієнтів (в розумінні управління) [10]
Зверева І.	Результативність та ефективність соціальної роботи з населенням багато в чому визначаються оптимальним рівнем становлення і функціонування соціальних служб, науковою обґрунтованістю вибору змісту, методів і технологічних прийомів роботи з людьми, безпосередніми й опосередкованими зв'язками і взаємовпливами потреб, інтересів, прагнень, мотивів поведінки людини в різних життєвих обставинах. [11, с. 41]
Комарова О., Попов В.	Ефективність – це максимально можливе в даних мовах досягнення цілей у задоволенні соціальних потреб населення при оптимальних витратах [18, с. 89-93]
Кузіна І.	Ефективність – це здатність системи соціальної роботи і кожного з її елементів задовольняти соціальні потреби населення. Ефективність соціальної роботи в першу чергу залежить від результатів діяльності кадрів соціальної роботи – людей, що виконують посадові завдання в системі органів і установ соціальної роботи та наділених відповідними повноваженнями, правами і відповідальністю [3]

Закінчення табл. 1

Автор	Поняття
Павленок П.,	Ефективність є складний феномен і складається з мети, результату, витрат, загальноприйнятих норм (або ідеалів) [4]
Усманов Б.	Ефективність роботи, що реалізується соціальними службами, їх працівниками, громадськими організаціями при взаємодії з клієнтами, є характеристика результативності данної праці, яка може бути виражена у досягненні визначених цілей: максимального задоволення їх соціальних потреб, вирішення різних соціальних проблем [18, с. 89-93]
Фальковськ К.	Ефективність – це якісно-кількісні характеристики цієї роботи, що показують – при необхідному ресурсному забезпеченні – своєчасність та повноту задоволення соціальних потреб різних категорій населення, вирішення їх соціальних проблем керівними органами, державними і недержавними соціальними службами, громадськими об'єднаннями та некомерційними організаціями, а також активними представниками громадян через створення умов для їх самореалізації [18, с. 91]
Холостова Є.	Ефективність – це співвідношення між досягнутими результатами (ефектами) і витратами, пов'язаними із забезпеченням цих результатів [2] Ефективність діяльності – змінна величина: що в певний момент "задовольняє" суспільство, групи, клієнта, в інших умовах може вже не задовольнити їх Тому визначати ефективність варто за формулою: щ обуюло – що є – що має бути [13, с. 203-207]
Червякова Г. А.	При оцінці ефективності соціальної роботи важливо визначити співвідношення результату і витрат ресурсів, в тому числі не тільки матеріальних, програмних, інституційних, соціальних, але й індивідуальних ресурсів (клієнта), що зумовили цей результат [19]
Яковлев А. І	Ефективність може бути виражена ступенем вивченості (діагностики) і задоволення соціальних потреб категорій людей, що потребують допомоги і соціальної підтримки [18, с. 89-93]

Аналізуючи вищезазначені поняття і приходимо до висновку, що єдиного розуміння до визначення поняття в соціальній роботі не має. У всіх вищевказаних поняттях є спільне (мета, вимірювання, результат, звернена увага на особистість) та різне (фокус уваги: кількісні або якісні показники). В навчальному посібнику "Технології соціальної роботи", авторами якого є О. Агарков, Д. Арабаджиев, Т. Єрохіна, В. Кузьмін, І. Мещан, В. Попович вказано, що ефективність діяльності фахівців з соціальної роботи може визначатися на основі як загальних (наприклад в масштабів певної соціальної служби), так і специфічних критеріїв (наприклад, методи і форми роботи із певними клієнтами) [14]. Додатково звернемо увагу на принципи ефективності соціальної роботи з клієнтом, запропоновані К. Вудом (1978 р.), серед яких виділяють наступні: вміння точно сформулювати проблему клієнта; аналіз чинників, що викликали проблему, а також перешкоджають або сприяють вирішенню проблеми; оцінка можливості розв'язання проблеми; розробка плану дій; залучення клієнта у вирішення проблеми; оцінка змін, досягнутих в положенні клієнта [14], [20]. Наведені принципи використовуються в усьому світі як основа реалізації соціальної роботи і моніторинг її ефективності. До такого висновку ми дійшли готуючи цю статтю. Ми звернули увагу, що будь який підручник або стаття, що розглядає питання ефективності соціальної роботи чи соціальної політики посилюються на ці принципи як основний базис.

Оцінка ж ефективності реалізованої соціальної роботи буде оцінюватись за певними кількісними і якісними показниками – критеріями. За Є. Холостовою, критерій – це ознака, на основі якого проводиться оцінка, визначення або класифікація чого-небудь; це мірило оцінки [13, с. 203-207]. Важливим уточненням в навчальному посібнику "Технології соціальної роботи" є застосування критеріїв і показників ефективності здійснення соціальної роботи в країні на кількох рівнях: макрорівні (на рівні держави), мезорівні (область, місто, район), і мікрорівні (на рівні індивіда, клієнта) [14]. Виходячи із означеного розуміємо, що відбувається оцінка соціальної сфери як взагальному, на різних рівнях так і у складових (організаціях, що реалізують соціальну роботу і соціальну політику держави; управління; оцінка роботи фахівця і оцінка клієнта. На наш погляд, найбільш

доцільно буде навести наступні приклади і параметри (критерії) оцінки ефективності за різними авторами.

Оцінка ефективності соціальних служб передбачає такі різновиди: 1) оцінка якості – зазвичай її ще називають "контроль якості" або "забезпечення якості" (quality control або quality assurance), 2) оцінка економічності (efficiency), 3) оцінка дієвості (effectiveness), 4) оцінка результативності (efficacy) [13, с. 203-207].

Крім того критерії ефективності соціального обслуговування мають комплексний характер: – з одного боку, це система стандартів і нормативних показників (відображають ефективність процесу соціального обслуговування), з іншого – система показників (відображає кількісні та якісні індикатори соціально-економічного, психологічного та іншого стану окремих особистостей, сім'ї в цілому, соціальної групи). Ефективність діяльності установ соціального обслуговування визначається, виходячи з таких показників, як розвиток мережі установ, якість наданих послуг, стан і використання матеріальних і людських (кадрових) ресурсів, відношення результату і витрат. Для використання категорій якості, ефективності та результативності в практичній діяльності. Вводиться розуміння якості наданих послуг ("як ступінь відповідності корисних властивостей послуги потребам і перевагам споживачів і включає наступні параметри: повнота надання відповідно до вимог (стандартами), доступність, своєчасність, ефективність та результативність надання послуги") [13, с. 203-207]. Відповідно до цього ефективність послуги визначається як ступінь успішності діяльності по досягненню мети з найбільшою економією витрат, тобто до якої міри послуга сприяла своєчасному і об'єктивному вирішенню що стоять перед клієнтами проблем з найменшими витратами ресурсів різного роду [13, с. 203-207]. Вони будуть вимірюватись по кількісним і якісним показникам. На нашу думку, роботу як недержавних, так і державних структур, можливо досліджувати використовуючи спільні якісні і кількісні показники.

На основі дослідженої наукової літератури нами було виділено такі критерії:

Особистісні характеристики клієнта і працівника (або внутрішні показники):

1. Мотивація та інтерес. Дуже важливим показником, що відображуватиме успіх соціальної роботи з клієнтом є

врахування його інтересів. Для кожного клієнта має бути власний підхід. Наведемо приклад: ефективність соціальної роботи з молоддю прямо залежить від того, наскільки ця робота, враховує інтереси молоді, виходячи з її економічної, соціальної й політичної ролі. [9, с. 144]. Не можливо виміряти ефективність від роботи не враховуючи цей параметр, адже тоді ресурси будуть направлені в іншу сторону. Розглядаючи цей критерій, важливо звертати увагу і на мотивацію співробітника, бо демотивовані не будуть виконувати свою роботу якісно.

2. Особистісні якості. Повністю погоджуємось із думкою А Капської про те, що ефективність "виконання певних функцій, співвідносячись з певними здібностями людини і її особистісними якостями, в різній мірі визначається цілеспрямованим тренуванням в діях, в яких вони реалізуються" [8, с. 11].

3. Наявність певних компетенцій. Якість наданих послуг соціальним працівником буди вищою, якщо він володітиме певними професійними компетенціями. І так само якщо клієнт володіє певними компетенціями, то ефект від сумісної дії буде вищим.

Зовнішні показники:

1. Рівень законодавчої забезпеченості. А. Тютя та І. Іванова акцентують увагу на тому, що ефективність соціальної роботи залежить від законодавчого підкріплення діяльності організацій і установ державного та недержавного сектору на регіональному і адміністративному рівнях, визначення правового статусу суб'єктів і об'єктів соціальної роботи, створення системи соціальної безпеки в соціальній роботі. [17]. Таким чином ми можемо зробити висновок, що при наявності законодавчої платформи соціальна політика буде реалізовуватись якісніше і простіше.

2. Мережа суб'єктів реалізації соціальної роботи. Думаємо, що сюди варто відносити всі критерії, які пов'язані з кількісними показниками структур та ефективністю функціонування різних державних і недержавних структур, що реалізують соціальну політику. Наприклад: критерії ефективності функціонування виконачої влади всіх рівнів, що реалізують соціальну політику або критерії функціонування системи соціального обслуговування населення. За Л. Топчим, показниками ефективності будуть виступати: 1) забезпечення позитивної динаміки у вирішенні соціальних проблем різних категорій населення; 2) досягнення позитивних змін у розвитку управлінських органів і системи соціальних служб по роботі з населенням в різних сегментах соціальної сфери: соціальний захист, освіта, охорона здоров'я, зайнятість, міграція та інших; 3) повнота задоволення соціальних потреб різних категорій населення; 4) своєчасність задоволення соціальних потреб різних категорій населення і т. п.

І якщо розглядати окремо систему соціального обслуговування, то ефективність її роботи, на думку Л. Топчій, доцільно розглядати на основі п'яти груп критеріїв та показників ефективності, запропонованих: 1). Критерії та показники ефективності розвитку територіальних служб і окремих установ соціального обслуговування (динаміка, структура, кадри, матеріально технічна база); 2). Критерії і показники ефективності діяльності установ соціального обслуговування; 3). Критерії та показники ефективності діяльності окремих фахівців соціальних служб; 4). Критерії та показники ефективності надання послуг за основними видами соціального обслуговування; 5). Критерії та показники ефективності освіти в сфері соціальної роботи (підготовка, перепідготовка, підвищення кваліфікації фахівців) [16, с. 28–29]. Виходячи із цього ми розумітимемо, що,

оцінка ефективності соціальних служб в рамках даного напрямку варто розглядати за чотирма параметрами 1) оцінка якості / контроль якості, забезпечення якості; 2) оцінка дієвості; 3) оцінка результативності; 4) оцінка економічності [7, с. 270].

3. Врахування вимог при оцінці ефективності роботи з різними групами клієнтів Для прикладу основні вимоги до критеріїв оцінювання ефективності соціально-педагогічної роботи з неблагополучними сім'ями, сформулювані і описані І. Сьомкіною: – критерії мають співвідноситись з об'єктом, метою і типом оцінювання; – критерії слід вибирати спільно з тими особами, які беруть участь у забезпеченні соціального захисту та підтримки сім'ї; – критерії необхідно вибирати з урахуванням структури науково-технологічного забезпечення; – критерії треба зіставляти зі стандартами, вибраними для програми; – критерії мають бути визначені для всіх різновидів роботи [12].

4. Рівень співпраці державних і недержавних структур. Вважаємо, що можливість співпраці державних органів реалізації соціальної роботи із неприбутковими громадськими організаціями, благодійними фондами, приватними структурами може збільшити ефективність реалізованої соціальної політики та підвищити рівень якості наданих соціальних послуг.

Таким чином, узагальнюючи результати виконаного дослідження, можна зробити такі **висновки**. По-перше. Єдиного підходу до розуміння поняття "ефективність" в соціальній роботі не має. Дослідники сходяться в спільному розумінні того, що є залежність від мети, витрачених ресурсів і досягнутого результату в роботі із клієнтами. По друге. Класифікація критеріїв оцінки ефективності соціальної роботи дуже широка і залежить від таких факторів як рівень реалізації (мікро, мезо, макро); групи клієнтів з якими проводиться робота; обрані методи роботи; використані ресурси; мережа та кількість залучених інституцій (державні, недержавні організації, благодійні чи приватні структури і т.п.). По третє. Ефективність соціальної роботи з різними категоріями клієнтів впливає на ефективність реалізації соціальної політики держави в цілому. Таким чином, загальне сучасне розуміння поняття ефективності соціальної роботи та критеріїв її оцінки дозволить дослідити першоджерела, а саме теорію і практику соціальної роботи у спадщині Мері Елен Річмонд в новому ракурсі, виокремлюючи певні показники.

Список використаних джерел

1. Гулало А. О. Визначення змісту понять: "ефект", "ефективність" та "результативність" // V Международная научно-практическая Интернет-конференция "Проблемы формирования новой экономики XXI века" (21-22 декабря 2012 г.) – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.confcontact.com/20121221/3_gupalo.htm
2. Заець О. В. Економічні основи соціальної роботи: Навчальний посібник. – Владивосток: ТИДОТ ДВГУ, 2003. – 75 с. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://reci.pp.ua/422-effektivnost-sotsialnoy.html>
3. Кузіна І. Г. Учебный посібник. – Владивосток: Вид-во ДВГТУ, 2006. – 230 с. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://libib.ltd.ua/effektivnost-deyatelnosti-kadrov-sotsialnoy.html>
4. Павленок П. Д., Куканова Є. В.. Основи соціології та політології: навчальний посібник – М.: ФОРУМ: ІНФРА-М. – 272 с. – (Професійна освіта)., 2007 – перейти до змісту підручника – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://socio.125mb.com/effektivnost-sotsialnoy-raboty-20594.html>
5. Песоцька О.П., Дедов Є.Г. Менеджмент соціальної роботи: навч. посіб. Для студ. спец. "Соціальна робота", "Соціальна педагогіка" / О.П. Песоцька, Є.Г. Дедов – Луганськ: Альма-матер, 2012. – 110 с.
6. Програма "Молодіжний працівник" / сайт "Навчальна програма "Молодіжний працівник"" – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://youth-worker.org.ua/about/>
7. Російська енциклопедія соціальної роботи / Під заг. ред. д.і.н., проф. Є.І. Холостової. – М.: Видавничко-торгова корпорація "Дашков і К", 2016. – 1032 с.
8. Соціальна педагогіка: Підручник. / За ред. проф. А.Й. Капської – Київ: Центр навчальної літератури, 2003. – 256 с.

9. Соціальна робота в Україні : Навч. посібник для студ. вузів / І. Д. Зверева, О. В. Безпалько, О. І. Янкович ; [та ін.] ; за заг. ред.: І. Д. Зверева, Г. М. Лактіонова; Луганський держ. пед. ун-т ім. Т. Шевченка, Християнський дитячий фонд. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Київ : Центр навчальної літ., 2004. – 254 с.

10. Соціальна робота і формування громадянського суспільства : монографія / В. П. Бех, М. П. Лукашевич, М. В. Туленков ; Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2008. – 599 с.

11. Соціальна робота в Україні: Навч. посіб. / І. Д. Зверева, О. В. Безпалько, С. Я. Харченко та ін.; За заг. ред.: І. Д. Зверєвої, Г. М. Лактіонової. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 256 с.

12. Сьомкіна І. С. Основні критерії та показники ефективності соціально – педагогічної роботи з неблагополучними сім'ями // Вісник Запорізького національного університету – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.stationline.org.ua/pedagog/80/14022-osnovni-kriteri%D1%97-ta-pokazniki-efektivnosti-socialno-pedagogichno%D1%97-roboti-z-neblagopoluchnimi-sim-yami.html>

13. Теорія соціальної роботи: підручник для бакалаврів / під ред. Є. І. Холостової, Л. і. Кононової, М. В. Вдовиної, В. А. Петросяна. – М. : Видавництво Юрайт; ІД Юрайт, 2011.

14. Технології соціальної роботи : навч. посіб. для студентів ВНЗ / О. А. Агарков, Д. Ю. Арабаджиев, В. В. Кузьмін, І. В. Мещан, В. М. Попович. – Запоріжжя : Мотор Січ, 2015. – 486 с. – Бібліогр.: с. 412-428 – укр. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://pidruchniki.com/73035/sotsiologiya/kriteriyi_efektivnosti_sotsialnoi_roboti

15. Топчий Л.В. Теорія соціальної роботи в основних поняттях і схемах: учбовий посібник. – М.: РГСУ, 2012. – 156 с.

16. Топчий Л. В. Ефективність соціального обслуговування населення: методологічні підходи, методика, практика // Ефективність соціальної роботи : Методологічний семінар / сост. ред. В. В. Колков. – М., 1998.

17. Тюптя А.Т., І. В. Іванова. Соціальна робота: Теорія і практика. – К.: ВМУРОЛ "Україна", 2004. – 408 с.

18. Фальковська К. Ефективність соціальної роботи: теоретичне осмислення проблеми // Гуманітарні науки: теорія і методологія – 2010 – №3. – С. 89-93.

19. Червякова Г.А. Ефективність соціальної роботи: поняття, зміст, вимірювання / Монографія – М.: РГСУ, 2008.

20. Social Work Effectiveness Experiments: Review and Implications. Brian Sheldon // The British Journal of Social Work – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://academic.oup.com/bjsw/article-abstract/16/2/223/1660395/Social-Work-Effectiveness-Experiments-Review-and?redirectedFrom=fulltext>

References:

1. Hupalo A. O. Vyznachennya zmistu ponyat: "efekt", "efektyvnist" ta "rezul tatyvnist" // V Mezhdunarodnaya nauchno-praktycheskaya Ynternet-konferentsyya "Problemy formirovaniya novoy ekonomiky KHKHl veka" (21-22 dekabrya 2012 h.) – [Elektronnyy resurs] – Rezhym dostupu: http://www.confcontact.com/20121221/3_gupalo.htm

2. Zayets O. V. Ekonomichni osnovy sotsialnoyi roboty: Navchalnyy posibnyk. – Vladivostok: TYDOT DVHU, 2003. – 75 s. – [Elektronnyy resurs] – Rezhym dostupu: <http://reci.pp.ua/422-efektivnost-sotsialnoy.html>

3. Kuzina I. H. Uchbovyu posibnyk. – Vladivostok: Vyd-vo DVHTU, 2006. – 230 s. – [Elektronnyy resurs] – Rezhym dostupu: <http://ibib.ltd.ua/efektivnost-deyatelnosti-kadrov-sotsialnoy.html>

4. Pavlenok P. D., Kukanova YE. V. Osnovy sotsiologii ta politologii: navchalnyy posibnyk – M.: FORUM: INFRA-M. – 272 s. – (Profesiyna osvita), 2007 – pereyty do zmistu pidruchnyka – [Elektronnyy resurs] – Rezhym dostupu: <http://socio.125mb.com/efektivnost-sotsialnoy-raboty-20594.html>

5. Pyesotska O.P., Dyedov YE.H. Menedzhment sotsialnoyi roboty: navch. posib. Dlya stud. spets. "Sotsialna robota", "Sotsialna pedahohika" / O.P. Pyesotska, YE.H. Dyedov – Luhansk: Alma-mater, 2012. – 110 s.

6. Prohrama "Molodizhnyy pratsivnyk" / sayt "Navchalna prohrama "Molodizhnyy pratsivnyk" – [Elektronnyy resurs] – Rezhym dostupu: <http://youth-worker.org.ua/about/>

7. Rosiyska entsyklopediya sotsialnoyi roboty / Pid zah. red. d.i.n., prof. YE.I. Kholostovoy. – M.: Vydavnytsko \$torhova korporatsiya "Dashkov i K", 2016. – 1032 s.

8. Sotsialna pedahohika: Pidruchnyk. / Za red. prof. A.Y. Kapskoyi – Kyiv: Tsentr navchalnoyi literatury, 2003. – 256 s.

9. Sotsialna robota v Ukraini: Navch. posibnyk dlya stud. vuziv / I. D. Zvyeryeva, O. V. Bezpalko, O. I. Yankovych ; [ta in.] ; za zah. red.: I. D. Zvyeryeva, H. M. Laktionova; Luhanskyy derzh. ped. un-t im. T. Shevchenka, Khrystyansky dytyachyy fond. – 2-he vyd., pererob. i dop. – Kyiv : Tsentr navchal'noyi lit., 2004. – 254 s.

10. Sotsialna robota i formuvannya hromadyanskoho suspilstva : monohrafiya / V. P. Bekh, M. P. Lukashevych, M. V. Tulenkov ; Nats. ped. un-t imeni M. P. Drahomanova. – K. : NPU imeni M. P. Drahomanova, 2008. – 599 s.

11. Sotsialna robota v Ukraini: Navch. posib. / I. D. Zvereva, O. V. Bezpalko, S YA. Kharchenko ta in.; Za zah. red.: I. D. Zvyeryevoyi, H. M. Laktionovoyi. – K.: Tsentr navchalnoyi literatury, 2004. – 256 s.

12. Somkina I. S. Osnovni kryteriyi ta pokaznyky efektyvnosti sotsialno – pedahohichnoyi roboty z neblagopoluchnyimi simyamy // Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu – [Elektronnyy resurs] – Rezhym dostupu: <http://www.stationline.org.ua/pedagog/80/14022-osnovni-kriteri%D1%97-ta-pokazniki-efektivnosti-socialno-pedagogichno%D1%97-roboti-z-neblagopoluchnimi-sim-yami.html>

13. Teoriya sotsialnoyi roboty: pidruchnyk dlya bakalavriv / pid red. YE. I. Kholostovoyi, L. i. Kononovoyi, M. V. Vdovynoyi, V. A. Petrosyana. – M. : Vydavnytsvo Yurayt; ID Yurayt, 2011.

14. Tekhnologii sotsialnoyi roboty : navch. posib. dlya studentiv VNZ / O. A. Aharkov, D. YU. Arabadzhyyev, V. V. Kuzmin, I. V. Meshchan, V. M. Popovych. – Zaporizhzhya : Motor Sich, 2015. – 486 s. – Bibliogr.: s. 412-428 – ukr. – [Elektronnyy resurs] – Rezhym dostupu: http://pidruchniki.com/73035/sotsiologiya/kriteriyi_efektivnosti_sotsialnoi_roboti

15. Topchiiy L.V. Teoriya sotsialnoyi roboty v osnovnykh ponyattiyakh i skhemakh: uchbovyu posibnyk. – M.: RHSU, 2012. – 156 s.

16. Topchiiy L. V. Efektyvnist sotsialnoho obsluhovuvannya naselenyaya: metodolohichni pidkhody, metodyka, praktyka // Efektyvnist sotsialnoyi roboty : Metodolohichnyy seminar / sost. red. V. V. Kolkov. – M., 1998.

17. Tyuptya A.T., I. V. Ivanova. Sotsialna robota: Teoriya i praktyka. – K.: VMUROL "Ukrayina", 2004. – 408 s.

18. Falkovska K. Efektyvnist sotsialnoyi roboty: teoretychne osmyslennya problemy // Humanitarni nauky: teoriya i metodolohiya – 2010 – №3. – S. 89-93.

19. Chervyakova H.A. Efektyvnist sotsialnoyi roboty: ponyattya, zmist, vymiryuvannya / Monohrafiya – M.: RHSU, 2008.

20. Social Work Effectiveness Experiments: Review and Implications. Brian Sheldon // The British Journal of Social Work – [Elektronnyy resurs] – Rezhym dostupu: <https://academic.oup.com/bjsw/article-abstract/16/2/223/1660395/Social-Work-Effectiveness-Experiments-Review-and?redirectedFrom=fulltext>

Надійшла до редакції 30.01.17
Рецензовано 06.02.2017

Л. Ю. Петрухан-Щербаківа, преподаватель

Педагогический институт Киевского университета имени Бориса Гринченко, Киев, Украина

ПОНЯТИЕ "ЭФФЕКТИВНОСТИ" В СОЦИАЛЬНОЙ РАБОТЕ В НАСЛЕДИИ МЭРИ ЭЛЛЕН РИЧМОНД (Часть I)

В этой статье проводится анализ существующих подходов к пониманию понятия "эффективность социальной работы", исследована связь между понятиями "эффект", "эффективность", "результативность"; отражено определенное обобщение существующей классификации критериев оценки эффективности социальной работы и реализации социальной политики, что в свою очередь позволит исследовать теорию и практику социальной работы в работах Мэри Эллен Ричмонд.

Ключевые слова: социальная работа, эффективность социальной работы, критерии оценки, Мэри Эллен Ричмонд.

L. Petrukhan-Scherbakova, Teacher

Pedagogical Institute of Boris Grinchenko University of Kyiv

UNDERSTANDING "EFFICIENCY" IN SOCIAL WORK IN WORK OF MARY ELLEN RICHMOND (PART I)

This article analyzes the existing approaches to understanding the concept of "effectiveness of social work"; examines the relationship between the concepts of "effect", "effectiveness", "efficiency"; showing some generalizations existing classification criteria for evaluating the effectiveness of social work and social policy implementation, which in turn will explore the theory and practice of social work in Spadschini Mary Ellen Richmond.

Keywords: social work, social work effectiveness, evaluation criteria, Mary Ellen Richmond.